

Proti veri

Res, prav in dvom – Neverjetnost verskih
"resnic" – Zloraba verskih zapovedi – Nastanek in
razvoj vere – Sklepna misel

O tem, kaj je res, govori znanost. O tem, kaj je prav, govorijo različne etike, na primer stoicizem ali humanizem. Na obe vprašanji odgovarjajo tudi različne vere, na primer judaizem, krščanstvo in islam. Kadar so odgovori enaki, ni težav. Ko se pa razlikujejo, kaj potem? Ali imata prav znanost in, denimo, humanizem ali morda katera izmed ver? Za delovni primer vere vzemimo katoliško različico krščanstva. Mutatis mutandis bo vse povedano veljalo tudi za preostale vere.

Res, prav in dvom

Vera in znanost Ko katoliška vera trdi, da je nekaj *res*, stopi na dvorišče znanosti. S tem postane hočeš-nočeš podložna njenim metodam in kriterijem za preverjanje resničnosti. Ti so: dvom v resničnost trditve je potreben in dobrodošel; čim bolj neverjetna je trditev, tem strožjim preizkusom jo moramo podvreči; breme dokaza je na tistem, ki trdi; vrhovni sodnik resnice je primerjava trditve z opazovanji oziroma poskusi.

Vera – kakor jo oznanjajo katoliški duhovniki – se s temi metodami in kriteriji ne strinja. Takole pravijo duhovniki: dvom v našo trditev je nepotreben in nezaželen; trditev je nedvomno resnična, saj je zapisana v *Bibliji*, ki jo je nekoč narekoval *Bog*, ali v drugih naših knjigah; če si opazovanje oziroma poskus in božja beseda nasprotujeta, ima prav *Bog*, le prav ga moramo

tolmačiti; če boš v trditev dvomil, te bomo Bog ali mi, njegovi zastopniki, kaznovali.

Vera in etika Ko katoliška vera trdi, da je nekaj *prav*, stopi na dvorišče etike. S tem postane primerljiva z izhodišči in naukom drugih etik, denimo humanizma. Slednji pravi: človeška dejanja so lahko dobra, slaba ali nič od tega; pravilno ravnanje je takšno, ki povečuje srečo in zmanjšuje trpljenje vseh udeleženih čutečih bitij; ne delaj drugemu tega, česar ne želiš, da drugi storijo tebi.

Katoliška vera se tudi s tem ne strinja. Pravi takole: kako ravnati, je predpisal Bog v svojih *zapovedih*; teh zapovedi se je treba držati ne glede na to, koliko sreče ali trpljenja povzročajo udeleženim ljudem (druga bitja ne štejejo); če boš v zapovedi dvomil ali se jih ne boš držal, te bodo Bog ali njegovi zastopniki kaznovali.

Dvom in strah Očitno temelji katoliška vera na *poslušnosti* in *strahu* pred kaznijo. Zberimo torej hrabrost in prezrmo grožnjo, da bomo kaznovani, če o kakšni verski trditvi ali življenjskem predpisu dvomimo. Danes je to lahko, včasih pa smo za to znali plačati z glavo. Podvomimo torej v nekaj glavnih trditev in predpisov iz Biblije in iz drugih katoliških knjig! Morda bomo ugotovili, da ima vera prav in da ji za to niso potrebne grožnje. Morda pa bo ravno obratno.

Neverjetnost verskih "resnic"

Obstaja Bog Obstaja Bog. — Kateri bog? Poleg katoliških duhovnikov tlači ali je tlačilo zemljo še mnogo drugih vrst duhovnikov in vsak je pridigal o svojem bogu ali bogovih. Stari Egipčani so imeli

Amun-Raja in druge; stari Grki *Zevsa* in druge; stari Rimljani *Jupitra* in druge; Hindujci imajo *Brahmo* in druge; Judje imajo *Jahveja*; muslimani imajo *Alaha*; in kristjani imajo svojega brezimnega Boga. Vsi trdijo, da so njihovi bogovi pravi in da se drugi motijo. Kateri duhovniki imajo torej prav? Zakaj bi ravno katoliški duhovniki imeli prav?

Kakšen je katoliški Bog? Menda ni iz snovi, je povsod v prostoru, je večern v času in je nespremenljiv. Je *duh*, karkoli pač to že pomeni. Zaznati ga ni mogoče, razen če on sam tako želi. Tedaj se nam lahko prikaže v kakršnikoli obliki, recimo kot goreč in govoreč grm, kakor pravi Biblija. — Kako torej? Če Boga, dokler se skriva, ne moremo zaznati (neposredno ali posredno), kako lahko potem trdimo, da obstaja? Če vidimo goreč grm ter slišimo besede iz njega: je to res dokaz, da Bog obstaja, ali raje dokaz, da imamo privide in prisluhe? Kaj je bolj verjetno? In končno: če se Bog lahko prikaže kot karkoli, kako potem vemo, da je tisti prikaz res "od Boga"?

Bog je ustvaril svet, duhove in ljudi

Bog je ustvaril svet, kakršnega vidimo, pred nekaj tisoč leti in v šestih dneh. Svet je najprej napolnil z *duhovi-angeli*. Nato je Zemljo posejal s prvimi živimi bitji: rastlinami, živalmi in ljudmi. Od stvaritve do danes se bitja, vključno s človekom, niso nič spremenila. — Kaj res? Vemo, da se je današnje vesolje - z galaksijami, zvezdami in vsem drugim - razvilo iz eksplozije majhne kepe snovi pred 14 milijardami let in da se odtlej širi in razvija. Potek in zakone tega razvoja poznamo: podajajo jih *enačbe fizike*. Zvezda Sonce in njen planet Zemlja sta nastala pred kakšnimi 5 milijardami let. Čez kakšno

milijardo let se je na Zemlji pojavila prva živa snov. Sčasoma se je razvila v vedno bolj zapletene oblike živih bitij, vse do današnjega človeka. Potek in zakone tega razvoja tudi poznamo: podaja jih *evolucijski nauk*. Izkopali in datirali smo zaporedje izumrlih vrst. Da je imel kjerkoli pri nastanku in razvoju sveta in ljudi prste vmes katoliški Bog, "vemo" le po trditvah njegovih duhovnikov. Žal to ni dovolj. Vse je potekalo tako, kot da Boga ne bi bilo.

Bog je postavil
življenska
pravila

Bog je postavil pravila, po katerih naj bi ljudje živeli. — Katera so ta pravila? Biblija jih navaja deset. Prva petorica se tiče samega Boga in staršev. Bog pravi: verjemi vame in ne v druge bogove; ne delaj mojih podob; ne žali in ne smeši me; počivaj na moj (sedmi) dan; spoštuj svojega očeta im mam. Druga petorica pa se tiče odnosa do soljudi: ne ubijaj; ne kradi; ne laži; ne prešuštvuj; in ne želi ničesar svojega bližnjega.

Za odnose med ljudmi, torej za etiko, je prva petorica pravil nepomembna. Z drugo petorico zapovedi (vzeto z zrnem soli) pa se strinja velika večina ljudi, tako vernih kot nevernih. To je dokaz, da gre za *občečloveške* in ne za verske vrednote in pravila obnašanja. To tudi kaže, da je vir teh zapovedi prav lahko nekaj drugega kot Bog oziroma vera, namreč sama človeška narava. Tako pač čutimo. Tako smo se razvili zaradi evolucijske prednosti življenja v majhnih skupinah ob zori človeštva. Prva petorica zapovedi pa je zgolj poseben dodatek za vernike.

Obstaja
neumrljiva duša

Ljudje imajo *dušo*. Dobijo jo od Boga nekaj pred rojstvom. Po smrti odleti v *vice*. Duša menda ni iz snovi; je zvezana s telesom in ga upravlja; lahko

ga zapusti in se vanj vrne; okolico zaznava tudi mimo telesnih čutil; je večna in hrani spomine na svoja doživetja. — Slabo kaže. Nihče še ni uspel zaznati take duše; delovanje možganov in telesa si prav dobro razlagamo brez vpeljave duše; poskusi ne potrjujejo izvenčutnega dojemanja; izventelesna izkušnja je iluzija možganov; predsmrtno "božjo" izkušnjo (tunel, svetlobo in občutek spokojnosti) povzroči pomanjkanje kisika v možganih in izločanje endorfinov.

Mrtvi bodo
znova zaživali

Nekoč v prihodnosti bo Bog uničil svet, oblekel duše iz vic v nova snovna telesa in jih namestil v *nebesa* ali *pekel*. V nebesa pridejo tisti, ki so se za življenje dovolj ravnali po božjih pravilih; večno bodo uživali. V pekel pa pridejo vsi ostali; tam bodo večno trpeli. Med drugim bodo goreli in ko jim bo zgorela vsa koža, bo zrasla nova, sveža, da bodo spet čutili bolečine. — Težka bo. Snovna telesa zavzemajo prostor. Nebesa in pekel morata zato ležati nekje v prostoru. Kje neki sta? Kakšno telo bo v nebesih dobil človek, ki je umrl v visoki starosti: telo osemnajstletnika in (senilne) spomine osemdesetletnika? In kakšna bodo telesa v peklju?

Zloraba verskih zapovedi

Zdi se, da bi moralo drugih pet "božjih" zapovedi, s katerimi se bolj ali manj strinja večina vernikov in nevernikov, zagotoviti dokaj srečno življenje človeštva. Žal sedanost in zgodovina kažeta, da ni tako. Osnovna težava je v pogledu na svet, ki ga imajo vere: res je tisto, kar pravi Bog in prav je tisto, kar ukazuje Bog. V "nezmotljivi" Bibliji se namreč da zmeraj najti božje besede, ki - neposredne ali ustrezno tolmačene - dokazujejo

kakršnokoli trditev ali zapovedujejo kakršnokoli ravnanje. Božji duhovniki so pri tem zelo spretni in si nujno pridobijo družbeno moč, privilegiran položaj in koristi zase. Ali sami verjamejo v svoje besede ali ne, je nepomembno; kar šteje, je trpljenje, ki ga povzročajo ljudem (in včasih celo sebi). Poglejmo nekaj izbranih primerov.

Okrutni Bog Ko so se ljudje namnožili po Zemlji, je Bog videl, da so postali pokvarjeni vsi razen *Noeta*. Zato je poslal nanje velik potop in jih vse pobil. Rešil se je le Noe z družino, ker ga je Bog predtem opozoril.

Meščani Sodome so hoteli posiliti dva božja angela (začasno v podobi ljudi), ki sta prenočevala pri *Lotu*. Bog je za kazen zažgal celo mesto, vključno z otroki, razen Lota in njegove družine, ki so pobegnili, ker sta jih angela predtem opozorila.

V taboru Izraelcev pod goro Sinaj si je množica "odpadnikov" naredila *zlato tele* in ga proglasila za svojega boga. Mojzes je zbral pristaše pravega Boga in – sklicujoč se nanj – vse odpadnike pobil.

Samuel je ukazal svoji vojski, da Bog od njih zahteva naslednje: "Pojdite in udarite na *Amalečane* in uničite vse, kar imajo. Ne prizanašajte jim, ampak ubijte moža in ženo, otroka in dojenčka, vola in ovco, kamelo in osla."

Verske vojne V 12. in 13. stoletju so se desetstisoči moških iz Evrope podajali na dolgo pot do Bližnjega vzhoda, kjer so pobijali tamkajšnje ljudi. Prvi so bili kristjani in drugi muslimani, in oboji so v imenu svoje vere hoteli posestva tam, kjer je svoje dni hodil božji pridigar Ješua. To so bile *križarske vojne*. Katoliški papeži so jih odobraval

in podžigali. Svojim borcem so zagotavljali, da jih Bog ne bo kaznoval zaradi ubijanja drugovernikov, celo nagrajeni bodo. Podobno so muslimanski duhovniki trdili v imenu svojega Alaha: padli borci bodo šli takoj v raj, kjer jim bodo stregle črnooke device.

Na prehodu iz 16. v 17. stoletje je znotraj katoliške duhovščine nastal razkol glede nekaterih verskih resnic in načina delovanja. Recimo o tem, ali vice obstajajo in ali se smejo duhovniki poročati. Odcepile so se številne protestantske ločine. Katoliki in protestanti, oboji so imeli svoje pristaše med aktualnimi vladarji. Prišlo je do naborniških vojsk, medsebojnih vojn, prisvajanja ozemelj in imetja nasprotnikov, hude lakote in obsežnih preseljevanj. Sever Evrope postane protestantski in jug ostane katoliški. Skupno število smrtnih žrtev v teh *protestantskih vojnah* je ocenjeno na 8 milijonov.

Verska
inkvizicija in
čarovništvo

Obdobje od 15. do 17. stoletja je bil čas verske *inkvizicije* in lova na *čarovnice*. Katoliška cerkev je namreč ustanovila poseben urad, inkvizicijo, ki je imela, med drugim, tale cilj: odkrivanje, mučenje do priznanja in iztrebljanje čarovnic. Te so se namreč pečale s hudiči (pokvarjenimi angeli) in delale ljudem škodo. Napisan je bil celo poseben priročnik za inkvizitorje, kako postopati in mučiti. Primerna kazen za čarovništvo se je zdel sežig na grmadi. Tako je bilo v Evropi odkritih in ubitih več desetisoč čarovnic. V imenu vere.

Konkvistadorji,
misijonarji in
suženjstvo

Ko je v 16. stoletju Evropa začela odkrivati Ameriko, je tam našla kup poganov, ki so žal

častili napačne bogove. Katoliški duhovniki, sledeč Bibliji, so se čutili poklicane, da jih *spreobrnejo* v pravo vero, zlepa ali zgrda. Prvim zavojevalcem Amerike, španskim konkvistadorjem, so se tako pridružili prvi *misijonarji*. Cilj pokristjanjenja je lepo upravičil vojaško zavzetje in kolonizacijo. Misijoni so delovali z roko v roki s kolonizatorji. Eni so podpirali druge. Ko je pričelo zmanjkovati domorodcev za delo v rudnikih in na plantažah, pa so iz Afrike začeli dovažati črne *sužnje*. Božji duhovniki so zagovarjali suženjstvo, dokler je šlo. Po zgledu Biblije.

Vera proti
znanosti

Na začetku 17. stoletja je *G. Bruno* trdil, da je vesolje neskončno in zato nima središča, da so zvezde oddaljena sonca in da okoli njih krožijo planeti, prav kakor Zemlja kroži okoli Sonca, ter da so na nekaterih planetih morda živa bitja. Katoliška inkvizicija je vse to proglasila za herezijo, saj se ne ujema s trditvami iz Biblije, in Bruna - ki se ni hotel odreči svojim trditvam - živega sežgala na grmadi. Pred tem so mu zavezali usta, da jih ne bi preveč motilo njegovo kričanje. Heliocentrični sistem je ob istem času zagovarjal tudi *G. Galilei* in tudi on je bil obtožen herezije. Ker se je formalno odpovedal svojim trditvam, pa je bil deležen le dosmrtnega hišnega zapora. Vse "heretične" knjige je inkvizicija nato prepovedala.

Kakor hitro je *B. Franklin* v 18. stoletju iznašel *strelodod*, so ga začeli ljudje postavljati na strehe, da se zaščitijo pred strelami. Božji duhovniki so temu seveda nasprotovali, saj - kot vsakdo ve - so strele božja kazen za grehe ljudi. Bogu ne smemo nasprotovati, ko kaznuje

grešnike, sicer bo udaril kako drugače, recimo s potresom. Bolje je torej zvoniti z zvonovi in potrgati že nameščene heretične palice. Šele čez čas, po mnogih nesrečah, so duhovniki spremenili svoje nezmotljivo mnenje. Danes najdemo strelomere na vseh visokih hišah, tudi božjih.

Kontracepcija,
abortus in
evtanazija

Katoliški duhovniki na čelu s papežem danes hudo nasprotujejo *kontracepciji*, *abortusu* in *evtanaziji*. Vse to menda nasprotuje božjemu ukazu "Ne ubijaj!". Bolje je torej roditi deset otrok, od katerih jih osem umre za lakoto, kot pa s kontracepcijo poskrbeti, da se bosta rodila zgolj dva. — Ko sifilitični nasilnež posili mladoletnico, ta ne sme odpraviti zgodnjega ploda, ampak mora donositi in roditi sifilitičnega otroka ter tako obema uničiti življenje. — Recimo, da tetraplegik, pri polni zavesti, a povsem odvisen od drugih, ne želi več nadaljevati takega življenja. Rad bi zaspal za zmeraj. Zdravnika prosi za injekcijo morfija. Ta mu ne sme ustreči. Naj negibni in nemočni človek trpi, dokler le gre. Najbolj ironično pri vsem skupaj pa je, da tako čislani ukaz "ne ubijaj" ne velja za verske vojne.

Nastanek in razvoj vere

Če so verske trditve o obstoju Boga povsem neverjetne in če organizirana vera prinaša večini človeštva toliko trpljenja, zakaj potem toliko ljudi veruje? Zakaj je vera sploh nastala in kakšnim človeškim potrebam streže, da kar vztraja?

Nastanek vere

Vera je stara toliko kot človeštvo. Primitivni človek, nabiralec in lovec, je *iskal razlago* za opažene naravne pojave - gibanje Sonca po

nebu, strele, poplave – in si je izmislil sebi podobna bitja, od katerih volje in delovanja so ti pojavi odvisni. Ta bitja – duhove in bogove – si je skušal pridobiti in jih omečiti z ritualnimi postopki, prošnjami in žrtvami. Človek se je tudi zavedal svoje smrtnosti in ga je bilo *strah umreti*; zato si je izmislil posmrtno življenje in *raj*: tam bo večno živel brez tegob in znova se bo združil z dragimi, ki so umrli. Tako se je rodila vera. Prvotnemu človeku je bila v veliko uteho.

Duhovniška
kasta

Z nastankom poljedelskih držav se je izoblikovala posebna *kasta duhovnikov*, ki so skrbeli za verske zadeve: razlagali in dopolnjevali so versko zapuščino predhodnikov, vodili so verske obrede ter prosili bogove za razne dobrobiti. Pri tem so seveda odkrili, kako ugodna je njihova služba. Službo pa bodo seveda ohranili le tedaj, če bodo druge ljudi prepričali o svoji potrebnosti. Najbolje je seveda, če ljudje o tem sploh ne bi podvomili. *Zagrozimo* jim torej, da ne smejo dvomiti in jih *kaznujmo*, če nas ne bodo ubogali! Še bolje: izumimo vrhovnega boga, ki nadzira, nagrajuje in kaznuje, ter postulirajmo pekel in večno trpljenje. Tako so se rodile današnje velike monoteistične vere. V vseh časih so bile tesno povezane z mogočniki – eni drugim so pomagali ohranjati moč nad ljudstvi.

Prilagajanje vere

Ko poljedelske države prerastejo v industrijske, se razmahne tehnologija in znanost. Znanost odkrije, da je svet mnogo večji, kot so trdile vere, in da se stvari v njem dogajajo po določenih pravilih, zakonih, in ne kar tako. Izjem od teh pravil ni videti. Zemlja ni več središče sveta, ampak droben planet, ki kroži okoli Sonca; ta je ena izmed sto milijard zvezd v Galaksiji in ta je

spet ena izmed sto milijard galaksij v vidnem vesolju. Človek ni nekaj posebnega, ampak samo eden izmed členov razvoja življenja na Zemlji. Vse tako kaže, da je v vesolju polno Zemlji podobnih planetov z možnostjo življenja. Za Boga, stvarjenje, vice, nebesa in pekel tako počasi zmanjkuje prostora. Vera se zato zadnje čase *umika*: o peklu začenja molčati, nebesa postanejo stanje namesto kraj v prostoru, in Bog se umakne izven prostora in časa ter se namesti pred veliki pok vesolja, kjer je trenutno varen pred znanostjo. Razvoj bitij je večinoma priznan. Bog postane močno oklešččen: po postulatu sicer obstaja, vendar ga ni mogoče zaznati; postavil je naravne zakone; ustvaril je živo snov na Zemlji; pognal je njeno evolucijo; in postavil je moralna pravila. Žal pa je tako razvodenela vera namenjena zgolj izobražencem; preostalim, vključno otrokom, še vedno streže v polnokrvni inačici s peklom vred.

Zadnje oporišče Zadnje oporišče božjih duhovnikov je naslednje: vera je temelj družbene morale in je zato *potrebna*, tudi če morda ni povsem resnična. Brez morale, torej brez vere, bi bilo vse skupaj še mnogo slabše. — In niti to ni res. Brez vere, le z nagrado in kaznijo, naučimo svoje otroke jesti z žlico, kopati se in uporabljati stranišče. Enako jih naučimo, da ne lažejo, ne goljufajo, ne kradejo in da nasploh sledijo zlatemu pravilu: postopaj z drugimi tako, kot želiš, da drugi postopajo s tabo. Otroci vedo, ali starši res tako živijo ali le tako govorijo, in posnemajo vse, kar vidijo. Kakšno drugo moralno potrebuje družba?

Sklepna misel

Vera kot zabloda in prisila Dvomeč v verske resnice in zapovedi sem prišel do zaključka, da so vse preučevane monoteistične vere – judaizem, krščanstvo in islam – *zmotne* in *škodljive* (razen seveda za duhovnike teh ver). Podobno velja za druge vere, recimo za hinduizem. Njihovi bogovi so neverjetni, njihova pravila življenja so sistematično zlorabljana. Ves napredek človeštva na področju znanosti in humanizma se je zgodil ob nasprotovanju verskih duhovnikov. Navadni človek vere ne sprejme po razmisleku, ampak zaradi okolja, v katerega se nedolžen rodi. Če se rodi v Evropi, postane kristjan, če v Indiji, hindujec. Dokler ne odraste, pa ga duhovniki že tako obdelajo, da si o veri ne dovoli več dvomiti, kaj šele ji nasprotovati. Brez organiziranih ver bi bil svet boljši, na njem bi bilo manj trpljenja. Vere, če že niso vzrok, so vsaj ojačevalec verskih vojn in drugega nasilja med ljudmi. Dobri ljudje lahko delajo dobro; slabi ljudje lahko delajo slabo; da pa bi dobri ljudje delali slabo, za to je pač potrebna vera.

Vzročne zakonitosti in sočutje Za sklep ne najdem nič boljšega, kot so besede velikega fizika *A. Einsteina*. Zanj katoliški duhovniki trdijo, da je bil religiozen. Res je bil, a drugače, kot priročno zamolčijo duhovniki. Takole pravi:

"Zanj, ki je prežet z vzročnimi zakonitostmi vsega dogajanja, je zamisel bitja, ki posega v potek svetovnega dogajanja, povsem nemogoča ... Religija strahu pri njem ne najde mesta, prav tako kot tudi ne socialna oziroma moralna religija. Bog, ki nagrajuje in kaznuje, je

zanj že zato nemogoč, ker ravna človek po zunanji in notranji nujnosti in zato z božjega stališča ne bi bil odgovoren, prav kakor ni odgovoren neživ predmet za svoje gibanje ..."

"Ne morem si zamišljati boga, ki nagrajuje in kaznuje objekte svoje stvaritve, ki sploh ima voljo, podobno tisti, ki jo čutimo v nas samih. Ne maram in ne morem si misliti niti individuuma, ki preživi svojo telesno smrt; naj od takšnih misli živijo šibke duše iz strahu ali smešnega egoizma ..."

"Etično ravnanje ljudi je treba učinkovito utemeljiti na sočutju, vzgoji in socialnih vezeh ter ne potrebuje nikakršne religiozne podlage. Žalostno bi kazalo ljudem, če bi jih bilo treba krotiti s strahom pred kaznijo in z upanjem po nagradi po smrti ..." □